

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ TÉZISFÜZET

A nemzeti hős alakjának megkonstruálása a független Indiában.

A Bharatiya Janata Párt nemzetépítő törekvései 1998-2004

GUSZMANN Gergely

2011

A problémafelvetés

A dolgozatunk problematikája alapvetően a hindu nacionalista kormány reprezentációs törekvései, amely a nemzeti hős alakjának társadalmi recepciójára építve kívánja szorosabbra fűzni a nemzeti egység érzését. Arra az összetett politikai, társadalmi és kulturális jelenségre kívánjuk felhívni a figyelmet, ami a nemzetépítő folyamatokban már a 18. század óta központi helyet foglal el, viszont a hatalmi kapcsolatokban betöltött szerepe kevésbé feltűnő. Ez a viszonylag rejtett jellege miatt mondhatjuk, hogy a hindu nacionalista hatalom legitimálása érdekében történő *hős-termelés* mesterséges és manipulatív. A mindenkori politikai hatalom letéteményesei *láttatni* és *éreztetni* akarják az állampolgárok közösségével a nemzeti egységet szimbolizáló tárgyakat (pl. szobrok, emlékművek, múzeumok) és személyeket (pl. hősök, mártírok, áldozatok), hogy értéket adjanak számukra.

A kutatás logikája és forrásai

A dolgozat címében szereplő intervallum a hindu nacionalista *Bharatiya Janata Párt* (BJP – Indiai Néppárt) kormányzati idejét takarja, mialatt a párt hozzálátott a saját *nemzetképének* társadalmi, politikai és szimbolikus installálásához. A BJP kormányzati ciklusa alatt végbement *hősképzést* elsősorban az országos indiai nyomtatott sajtóban közzé tett tudósítások és kialakult diskurzusok alapján elemezzük. A korpusz kiválasztásának szempontjánál figyelembe vettük a sajtóorgánum pozícióját és társadalmi elfogadottságát, mivel az országos sajtóvisszhangok tudják csak kellően megmutatni az adott politikai agenda körüli vitákat. A módszertani részben ezek után a *hős* és a *nemzeti hős* fogalmának történetével és társadalmi-politikai szerepével foglalkozunk. A fogalomtörténet és a koncepció tudományos vizsgálatának fejlődésén keresztül bemutatjuk a szakirodalom által alkalmazott elemzési módszereket, amelyek során feltérképezhetjük a hatalom legitimációs törekvéseit. Az indiai specifikumok felvázolása a dolgozat logikája szempontjából lényeges eleme a fejezetnek, de meg kell, hogy jegyezzük az indiai *hős-képzés* analízisa nem sokban tér el az európai modellektől, mivel az indiai politikai elit már a 19. századtól átvesz európai eszméket (liberalizmus, szocializmus, nacionalizmus, passzív rezisztencia stb.) és a nemzeté válás megkonstruálásának különféle politikai módszereit.

A harmadik fejezetben röviden felvázoljuk a nemzet genezisének történetét és kialakulásának modelljeit (államnemzet, kultúrnemzet), majd megkíséreljük csoportosítani a kurrens nacionalizmuselméleteket. Bármennyire is csábító lenne elmélyedni ebben a témában,

hiszen a nacionalizmuselméletek száma végtelen és a körülöttük kialakult vita kimeríthetetlen, számunkra a legfontosabb az indiai és hindu nacionalizmus jellemvonásainak megértése, amihez nyilvánvalóan ismerni kell az alapvető fontosságú tételeket, de a részletek elemzése ebbe a keretbe most nem tartozik bele. A *hindu nacionalizmus*, mint fogalom és diszkurzív fenomén szakirodalmi és politikai alkalmazásának tárgyalása után egy új értelmezési halmaz alkalmazását ajánljuk. A hindu nacionalizmus ugyanis számunkra egy *reprezentációs nacionalizmus*, mert a materiális politikai javak fejlesztésén kívül az ideológia és a szimbolikus politika is a reprezentációs térben mutatkozik meg. A párt hindu közösségekre építő, ún. *Hindutva* ideológiája és vallásos nemzetképe nem valósult meg, holott mindkettő szerves részét képezi a párt és a párthoz kapcsolódó tömegmozgalmak krédójának. Abban a reményben, hogy a vallásos tömegek támogatását meg tudják őrizni anélkül, hogy egy radikális fordulattal az indiai szekuláris államot (és alkotmányt) ledöntve egy hindu államot hozzanak létre, a párt igyekezett reprezentációkon keresztül biztosítani híveit az elvek követéséről. Ennek a reprezentációs politikának legmarkánsabb aspektusa a BJP által mintaértékű cselekedeteket végrehajtott személyek beemelése a nemzet nagyjai közé. A negyedik fejezetben három esettanulmányon, három hős koncepción keresztül mutatjuk be ezt a folyamatot.

A három személy (Sardar Vallabhbhai Patel, Deendayal Upadhyaya, Saurabh Kalia) kiválasztásában szem előtt tartottuk, hogy mindegyikük valóban beletartozzon a BJP országos politikai elképzeléseibe és a párt döntései, propagandisztikus törekvései róluk megjelenjenek az országos nyomtatott sajtóban. A BJP reprezentációs politikája valóban e körül a három ember körül forgott és egész kormányzati idejük alatt változó intenzitással, de a különbözőbb eszközök felvonultatásával igyekeztek beépíteni hőseik emlékét a nemzet kollektív tudatába. A dolgozat fő kérdésfeltevése: vajon mennyiben sikerült a BJP-nek megkonstruálni saját *nemzeti hőset*? A kérdés megválaszolásához abból a premisszából kell kiindulni, hogy a mai demokratikus Indiának egyetlen vitathatatlan, az nemzet egésze által elfogadott és dicsőített nemzeti hőse van: *M. K. Gandhi*. A hazai és a külföldi szakirodalom konszenzusára építve bátran kijelenthetjük, hogy Gandhi, a Mahatma, India nemzetének „Atyja” és ünnepelelt hőse. Gandhi mellett szintén meg kell említenünk Jawaharlal Nehru-t, aki minden kétséget kizáróan hatalmas szerepet vállalt India függetlenségének megteremtésében és országos ismertsége, elismerése szintén egyértelmű. A függetlenség kivívás utáni szekuláris és szocialista politikája megosztotta a társadalmat és személye körül csak pártja, az Indiai Kongresszus Párton belül alakult ki dicsőség. Nehru inkább a gyakorlati politikai megoldásokban tűnt ki és nem tudott a nemzetnek adni egy vezérelvet. Éppen ezért jelenik meg Gandhi, mint *Bapu* (Atya) a

társadalmi közbeszédben, Nehru pedig *Pandit* (Tudós). A kettő közti különbséget jelzi, hogy amíg a nemzetnem csak egy igazi *atyja* van (csakúgy, mint minden embernek), de *pandit*-nak több, az indiai közéletben ismert személyt (kutatók, politikusok, színészek, táncosok, énekesek) neveznek.

A kutatás eredményei 1. – Módszertani és fogalmi keretek

Az szakirodalom konszenzusára építve a hindu nacionalizmus definiálására a *developmental* (fejlesztési) és kulturális nacionalizmus terminusok hasznosíthatónak látszanak a specifikumok leírására (főleg a *Bhartiya Janata Párt* és a *Sangh Parivar* politikai attitűdjének jellemzéséhez). Ezek a kifejezések nem csak a szűkebb értelemben vett hindu nacionalizmus felemelkedésének megértéséhez, hanem a nacionalizmus 1947-től napjainkig tartó politikai, gazdasági, társadalmi átalakulásának konceptualizált befogadásához visznek közelebb. Az akadémikus nacionalizmuskutatás által megalkotott totális fogalmak (pl. az indiai nacionalizmus gyarmatosító/nacionalista opposzió) elegendőnek bizonyultak a nemzetépítés folyamatának általános megértéséhez, de a kérdés szofisztikáltabb vizsgálatához túlzottan leegyszerűsítőek. A dolgozat célja nem a már meglévő elméletek újbóli tesztelése volt, mint sokkal inkább egy olyan fogalmi keret (nem totális) létrehozása, amelyen keresztül a hindu nacionalisták nemzetépítő és szimbolikus politikája tetten érhetővé válik. Éppen ezért a hindu nacionalizmust azonban nem tartjuk célravezetőnek egy hermetikusan zárt bináris opposzióba szorítani, mivel az ehhez hasonló modellek esetleg az indiai nacionalizmusok esszencialista, vagy vitaindító megkülönböztetésére szolgálhatnak csupán. A hindu nacionalizmust elsősorban kulturális (vallási) nacionalizmusnak tartjuk, de ezen kategórián messze túlmutatnak az általunk vizsgált esetek komplexitása. Értelmezésünk alapján a hindu nacionalizmus egy olyan *reprezentációs nacionalizmus, amely a nemzeti és vallási jelképek fetiszizálásán keresztül próbálja meg egységesíteni a nemzetet, miközben a szekuláris módszereken túl, aktív diskurzust folytat az agresszív hindu nacionalista szervezetekkel. A reprezentációs nacionalizmus fogalomalkotásával lehetőség nyílik a hindu nacionalizmus eddig kevésbé feldolgozott nemzetépítő törekvéseinek értelmezésére, mint például a hindu vallási ünnepek (*Ratha Yatra, Kar Seva*) átpolitizált és kampányorientált megrendezése, vagy a hindu nacionalizmus kultikus alakjainak (Vinayak Damodar Savarkar, Deendayal Upadhyaya, Bal Gangadhar Tilak) nemzeti hőssé avasztatásának folyamata.*

A kutatás eredményei 1. – A hindu nacionalisták hő konstrukciói: Sardar Patel történeti örökségének kisajátítása

Sardar Vallabhbhai Patel történeti szerepének bemutatásánál láthattuk, hogy a Brit Korona kivonulásával kapcsolatos diplomáciai tárgyalásokban és az ország adminisztratív rendszerének kiépítése/újraértelmezése kapcsán, mint India első belügyminisztere rendkívül komplex problémákat kellett kezelnie. A módszereit és megoldásait tekintve gyakran alakult ki konfliktus közte és Nehru között, de Gandhihoz való lojalitása élete végéig a kormányban tartotta. Gandhi szerint Indiának szüksége volt Nehrura és Patelre, hogy megteremtsék és megőrizték az ország függetlenségét. Vallabhbhai Patel politikai örökségének jelentősége és történeti alakjának ápolása a mai napig érzékelhető Indiában. Számos kórház, iskola és állami intézet viseli a nevét.

Az indiai nemzetépítés azon kevés lakjai közé tartozott, akik képesek voltak megteremteni a nemzet egységét a múltban és emlékezetük által a jelenben. Azt akartuk Patel politikai döntéseinek felvázolásával érzékelteni, hogy a jól ismert Nehru-Gandhi tengely mellett a szubsztanciális, egész Indiát érintő kérdéseket illetően Sardar Patel határozott és kompromisszumok nélküli kormányzati szerepe is kardinális jelentőségű volt. Az indiai függetlenség kivívásában inkább egy triumvirátusról kell beszéljünk, mert Patel munkássága végig tetten érhető volt a britek elleni küzdelmekben és nemzeti egység megteremtésében.

A Sardar Patel történelmi alakjának megítélése a szakirodalomban nem teljesen egységes és vita tárgyát képezi mennyire lehet pro-hindunak/muszlimellenesnek és hindu nacionalista szimpatizánsnak nevezni. A szakirodalomra túlnyomó része igyekszik ezeket a tévhiteket elosztani, ugyanakkor nem a kritikák tovább élnek és Patel megítélése, főleg a muszlim közösségek körében, társadalmi szinten nem egységes. Az eslsorban hindu érdekeket védő, nacionalista *Bharatiya Janata Párt* hozzálátott saját *Patel-konstrukciójuk* társadalmi, kulturális és politikai implementálásához, amely tovább torzítja a képet és a BJP politikai akció által gerjesztett érzelmek megnehezítik a kérdés társadalomtudományos vizsgálatát. Az esettanulmányok során megnéztük milyen konkrét reprezentációs lépéseket tett a BJP arra vonatkozóan, hogy Patel-t saját hőseinek csarnokába tegye.

- (1) Narendra Modi gujarati főminiszterként indított 2002-es *gaurav yatra* menete politikai legitimitását Sardar Patel emlékének átpolitizálásával akarta megteremteni azzal, hogy magát Patel örökösének, vagy egészen konkrétan inkarnációjának nevezte.

- (2) L. K. Advani szintén Patel népszerűségét és múltbéli tetteit adaptálta, hogy legitimálja annak az ayodhya-i Ram templom felépítésének jogosságát, amelyik 1992-ben több ezer életet követelő vallásközösségi erőszakot robbantott ki.
- (3) Az Advani, és általánosságba véve az 1998 és 2004 között hatalmon lévő BJP kormányzat, diskurzus stratégiái között szerepelt Sardar Patel politikai cselekedeteinek „helyreállítása”, vagyis a Kongresszus Párti ideológia és propaganda történelmi torzításainak korrigálása. A kortárs szakirodalom és a sajtóban megjelent tudományos megközelítések viszont a BJP *hős gyártásának* folyamatát történetietlennek és hiteltelennek tartották.

Sardar Patel szerepét a kollektív emlékezetben nem kizárólag a BJP emlékezetpolitikájának vetületében vizsgáltuk, hanem azokon az állami, vagy civil kezdeményezéseken keresztül is, amelyek zászlajukra Sardar Patel elveinek a népszerűsítését tűzték ki. Az általunk bemutatott két szervezet (*Sardar Vallabhbhai Patel and Veer Vithalbhai Patel Memorial*, *Sardar Vallabhbhai Patel Memorial Fund*) példázta a Sardar Patel emlékezetének intézményesült keretek közti megőrzésére irányuló törekvéseket. Sardar Patel személyében leginkább az egységesítőt, India integritásának megteremtőjét látták és láttatják mindazokkal, akik részesülni akarnak az általuk szervezett programokban. Egyik intézet léte, meghatározása, vagy működése sem váltott ki komoly vitákat, főleg mert a Patel-ről folytatott diskurzusok ma leginkább arról szólnak, mely politikai párt akarja magáénak tudni, vagy felhasználni politikai örökségét és nem Patel muszlimellenesnek és kirekesztőnek stigmatizált integrációs politikai döntéseiről.

A vitatott örökség tisztázásához (vagy legalábbis egy új szintre helyezéséhez) nélkülözhetetlen lenne egy államilag támogatott nemzeti emlékhely, ahol a Kongresszus Párt kinyilvánítja elismerését és büszkeségét Patel érdemei miatt. Ez ugyanakkor valószínűtlennek látszik, mert ez elengedhetetlenül is háttérbe szorítaná a Kongresszus jelenlegi nagy alakjait, mint Nehru, vagy Gandhi. Hacsak nem alakítják át a párt és egyben a nemzet nagyjainak panteonját egy triumvirátussá Patel politikai hagyatéka ki van szolgáltatva az aktuális politikai trendeknek/törekvéseknek/beavatkozásoknak, amelyek átalakíthatják és meghamisíthatják Patel történelmi szerepvállalását. Az Patel-örökség problematikájának súlyát jelzi, hogy az indiai politikai paletta szinte minden szereplője különböző szimbolikus cselekedetek révén igyekezett kisajátítani a Patel-diskurzust és a saját konstrukcióját megjeleníteni a reprezentációs térben. A BJP pedig azzal a politikai aktussal, hogy a teret szobrokkal,

emlékművekkel és múzeumokkal rendezte be, kétségkívül saját politikai nagyságukat reprezentálták, valamint emléket állítottak saját halhatatlanságuknak is.

A kutatás eredményei 2. – A hindu nacionalisták hős konstrukciói: Deendayal

Upadhyaya ideológiájának nemzeti rangra emelése

Deendayal Upadhyaya a hindu nacionalizmus talán legkiemelkedőbb alakjának elismerése csupán a belső BJP berkekben elismert. Ennek ellenére a párt egy nemzeti hős, vagy legalábbis *grand homme* alakját látta benne és reprezentációs politikájával igyekezett Upadhyaya emlékét nemzetivé tenni. Az általunk vizsgált esetekben a megemlékezések explicit politikai üzenettel rendelkeztek és országos sajtónyilvánosságot kaptak. A legfontosabb három esetet kiemelve:

- (1) A BJP aktivisták annak érdekében, hogy felhívják a közvélemény figyelmét a terror elleni küzdelemre 2001. szeptember 25-én Deendayal Upadhyaya születésének évfordulóján aláírásgyűjtési kampányt szerveztek. A terrorizmus ellenesség ügyét a Pakisztán ellenes érzületek felkorbácsolására használták fel, ami a hindu nacionalisták egyik fundamentális politikai módszere a tömegek mobilizálására.
- (2) A BJP által szervezett 2004. szeptember 25.-i ünnepélyes megemlékezésen a párt vezetői felidéztek Upadhyaya cselekedeteinek jelentőségét és hangsúlyozták, hogy a modern és progresszív Indiáért hozott áldozata révén meghatározó alakja az egész országnak.
- (3) 2005. február 11-én Upadhyaya halálának 37. évfordulóján Atal Bihari Vajpayee felhívta a társadalom figyelmét, hogy a neves ideológus *Integral Humanism* elveinek alkalmazásával megszűnhet a vallásközösségi erőszak. Upadhyaya egyetemességének hangsúlyozása központi témája BJP retorikájának, mivel szándékukban áll az egész nemzet szellemi atyjává tenni.

Deendayal Upadhyaya BJP identitásának a kezdetektől fogva központi alakja volt, de ezt az azonosságtudatot a párt akarta tágítani és ideológusának alakját a nemzeti identitásba beépíteni. Minden jelentősebb évfordulót, nemzeti, vagy lokális ünnepet megragadott abból a célból, hogy Upadhyaya emlékezetét nemzeti szintre emelje, holott az *Integral Humanism*

ideológiája csak nagyon felületesen taglalja az *integrált* India képét. Ez az India elsősorban a hindu többségi társadalom országa lenne, ami viszont kirekesztené az indiai vallási, nyelvi és etnikai kisebbségeket.

A következő esettanulmányunk Deendayal Upadhyaya Rampur-i szobrának eltávolítása körül kirobbant konfliktus elemzése volt. Az incidens azután vált a BJP számára politikai támadássá, miután a helyi kormányzat városfejlesztési minisztere Mohammad Azam Khan szocialista politikus 2005-ben bejelentette, hogy Upadhyaya szobrát a rendszeres közúti balesetek miatt eltávolították a kereszteződésből. A BJP helyi és országos vezetői azonnal mobilizálták az aktivistákat, mivel egy közvetlen merényletnek fogta fel az esetet és országos méretű tüntetést helyezett kilátásba. A BJP vezetőinek fenyegetése ellenére nem nőtte ki magát egy országos megmozdulássá és megmaradt regionális mozgalomnak, de az „új” hősök gyártásának folyamata itt is tetten érhető. A BJP valójában soha nem rendelkezett a saját politikai berkeiből kiemelkedő és az egész nemzet által elfogadott hőssel, ezért azt akarták ebben az esetben is láttatni a nyilvánossággal, hogy a birtokában vannak egy a nemzet érdekeit szolgáló hősnak és a helyi szervek gyűlöletkeltő és igazságtalan eljárása az egész országnak károkat okozott. Mivel nem alakult ki semmilyen spontán, vagy akár a (BJP-n kívüli) politikai erő által irányított társadalmi mozgalom bátran állíthatjuk, hogy Upadhyaya emlékezetének nincsen akkora társadalmi lefedettsége, hogy akár egy tényleges szoborrombolás elindíthatott volna egy össznemzeti mozgalmat.

A kutatás eredményei 3. – A hindu nacionalisták hő konstrukciói: Az 1999-es indiai-pakisztáni háború hősei és mártírjai

Az 1999-es indiai-pakisztáni konfliktus során életét veszített katonák részesei lettek a BJP emlékezetpolitikájának, amelyen keresztül a nemzeti egységet és a BJP kormányzat hadi sikerét akarta legitimálni. A politikai hatalom az ünnepélyes temetésekkel a nemzeti identitás és büszkeség komponenseivé szándékozta tenni az örök ellenség, Pakisztánnal való konfliktusban elesett katonák emlékét. Az általunk vizsgált eset politikai jelentőségét mutatja, hogy az elesett tíz katonatisztet a létező legmagasabb katonai kitüntésekben (*Param Vir Chakra*, *Maha Vir Chakra*) posztumusz részesítették, az 1999-es évet pedig a „gyalogság (*jawans*) évének” nyilvánította az akkori indiai kormányzat. Ez az aktus azonban nem teremtett nemzeti ünnepet, mivel a 2004-ben hatalomra kerülő Kongresszus Párt nem vitte tovább ezt a ceremóniát. A Kongresszus Párt szerint a kargili konfliktusban elesettek dicsőítése pusztán partikuláris politikai érdeket szolgált, és nem reprezentálta az egységes

nemzeti érdekeket. A BJP-kormányzat egyik nem titkolt célja a hinduizmus értékeinek és hagyományainak állami szintű érvényesítése volt. Paradox módon a kargili háborúval kapcsolatban az állam szekuláris jellege mutatkozott meg. Az elesett katonák hazaszállítását és nyilvános temetési szertartását vallástól függetlenül egyformán kezelték. Nagyságuk a hivatalos álláspont szerint nem a muzulmán, vagy hindu erkölcsi kódex beteljesítésében volt, hanem a hazafias hőstettben. A szálak tehát egy olyan nacionalista szertartásban futottak össze, amelynek döntően szekuláris jellege volt. A győztesnek proklamált kargili konfliktus fegyveres összecsapásaiban hősiiesen küzdő és/vagy mártírként megkínzott és meggyilkolt katonák politikai propagálásának kettős célja volt. A Kongresszus Párt a tragikusan elhunyt katonákban egy értelmetlen és kétes kimenetelű háború mártírjait látta. A BJP viszont a nemzetet győzelemre juttató hősookról beszélt. Azok, akik a pakisztáni kínzások során lelték halálukat egyaránt hősök és (általában lokális szinten) mártírok. A nemzeti ünnep a győztes háború emlékezte és a társadalom számára explicit üzenet a kormány sikeréről

A hazafias érzület felkeltése egy Anderson-i értelemben vett „elképzelt közösséget” teremtett, amelyben a szereplők egyazon érzés részesei lehettek. Mindazonáltal a kormány által szervezett megemlékezések nem válhattak teljesen nemzetivé. A Kongresszus Párt és hívei nem vettek részt az állami és helyi eseményeken, tehát az ország megosztottsága politikai értelemben csak tovább erősödött a ceremóniák során. A szimbolikus politika csupán egy törékeny és ideiglenes nemzeti egységet hozott létre.

Következtetések, tézis a kutatás további lehetséges irányai

A kutatásunk során a következő eredményeket találtunk előremutónak a hindu nacionalizmus, a BJP emlékezetpolitikája, Sardar Patel emlékének új aspektusa és Upadhyaya mai szerepének megértése szempontjából.

- (a) Az általános bináris kódokba való kényszerítése helyett a *reprezentációs nacionalizmus* fogalmával jellemeztük a hindu nacionalizmus új keletű aspektusait. A fogalomalkotása életképességét és létjogosultságát az esettanulmányaink igazolni látszanak: a reprezentációs tér meghódítására törekvő nacionalista erőfeszítések és a hindu szimbólumok szisztematikus használata egyre nagyobb befolyást akar szerezni magának már nem kizárólag a vallási, de a szekuláris társadalmi csoportok fölött is.
- (b) A *Bharatiya Janata Párt* nemzetépítő törekvései nem merültek ki az államszervezet, a gazdasági és a biztonságpolitika árszervezésében, hanem, egy eddigiekben nem tapasztalt emlékezetpolitika és az indiai hagyományoktól idegen (az 1999-es Kargil-i

háborúban elesett katonák emlékére szervezett) állami temetkezési szertartás szolgáltatta az egyre inkább előtérbe kerülő új szimbolikus politika irányvonalát. Az újdonság abban áll, hogy a BJP a társadalmi (akár szekuláris) rítusok által akarta biztosítani a nemzeti egység létét és a hindu állam létrehozásának feladásával, új kötődési pontokat (hazafiasság) alkotni a hindu szervezetekkel.

- (c) Sardar Vallabhbhai Patel politikai örökségének birtokbavétele vette kezdetét az elmúlt két évtizedben, ami egyre nagyobb jelentőségűvé válik a BJP politikai programjában. Patel történelmi alakján és emlékén keresztül a párt egy új legitimációs teret akar képezni, amelyben, mint Patel követői mozoghatnak. A párt ezzel megtalálná magának a Kongresszus Párt nagyalakjainak (Nehru, Gandhi) vetélytársát.
- (d) A BJP szimbolikus politikájának célja, hogy a párt ideológusának számító Deendayal Upadhyaya-t beemeljék India nemzeti panteonjába. Upadhyaya filozófiája, az *Integral Humanism* terjesztése a reprezentációs térben egy újabb elemévé vált a párt politikai stratégiáinak.

A kutatás további irányainak kijelölését és elmélyítését újabb esettanulmányok bevonásával, valamint a forrásbázis kiszélesítésével, variálásával lehet megtenni. A BJP identitásába tartozó egyéb korifeusok, mint Savarkar, Golwalkar, Hedgewar beemelésével még pontosabb képet kaphatunk a párt reprezentációs céljairól. Az elemzési módszerek tekintetében szét lehetne választani a cselekményt és az emlékezet, hogy jobban megértsük az emlékezet kialakulásának aspektusait és folyamatát. A diskurzuselemzés módszereivel a hősök sorába emelkedett személyek önéletrajzainak, műveinek vizsgálata közelebb vinne bennünket a hindu nacionalizmus alaposabb megértéséhez. Az említett források mellett az indiai tankönyvek szövegének tanulmányozása (pl. mit írnak a nemzetről, hogyan értékelnek egy-egy történelmi eseményt, személyt), keletkezésük története és szerzőik társadalmi helyzete mind új aspektusait mutatnák meg a nemzetépítésnek és a hős képezésnek egyaránt.

*A szerzőnek a doktori disszertáció témakörében
megjelent eddigi publikációi:*

GUSZMANN Gergely 2008: A nemzeti hős szerepe a poszt-koloniális nemzetépítésben. Az 1999-es indiai-pakisztáni háború hősei. In: *Acta Acad. Agriensis, Sectio Historiae*, 35.

GUSZMANN Gergely 2010: A független India architektúrája (Sardar Vallabhbhai Patel szerepe az Indiai Kongresszusban és az 1947-es integrációs folyamatokban). In: *Acta Acad. Agriensis, Sectio Historiae*, 37.

GUSZMANN Gergely 2011: A hindu nacionalizmus jelenkori változásai. A Bharatiya Janata Párt nemzetépítő törekvései (1998-2004). In: *Történelem és politika – régen és most*, Budapest, Minerva.